

รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์:
กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

Community-Based Spectacular Dance for Elevating Creative Tourism: Case study

Karen Ethnic Group Ban Phu Nam Ron, Ban Kha District Ratchaburi Province

ธนสิทธิ์ ชมชิต^{1*} และวงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์²

Tanasit Chomchit^{1*} and Wongrawit Nomnumsab²

^{1,2}อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2}Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Nakhon Pathom University

*Corresponding Author Email: Tanasit-chomchit@hotmail.com

Received: 18 June 2024

Revised: 14 July 2024

Accepted: 17 July 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก และ 2. เพื่อจัดทำรูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาประเพณีการกินข้าวห่อของชุมชน และ 2) การจัดกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการ ในงานประเพณีกินข้าวห่อผ่านการจัดงานนำเสนอการแสดงเล่าเรื่องราวบริบทในพื้นที่ โดยภายในงานประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหารปลอดภัย สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอรายงานการวิจัย กระบวนการศึกษาและสร้างสรรค์รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

คำสำคัญ: นาฏยอลังการ, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, วัฒนธรรมชาติพันธุ์

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the form of dramatic dance by the community based on the ethnic culture of the western region and 2. to create a community model through creative tourism with spectacular dances. This is a qualitative research with an interview instrument as the research tool. The target group is 35 people who were selected through purposive sampling. The data collected from documents and interviews are content analysis. The results of the research found that 1) Ban Phu Nam Ron Community, Ban Bueng Subdistrict Ban Kha District Ratchaburi Province It is an area that is fertile. There are interesting tourist attractions. There is good art, culture and tradition. This research studied the community's tradition of eating wrapped rice and 2) Organizing events by the dance community in the traditional event of eating wrapped rice through organizing presentations and performances to tell stories about the local context The event included consumer products, safe food, and tourism public relations media. This article is part of the research on A

spectacular dance form by the community to enhance creative tourism based on the ethnic culture of the western region. The researcher would like to present a research report. The process of studying and creating spectacular dance forms by the community to enhance creative tourism: a case study of the Kri ethnic group Ban Phu Nam Ron, Ban Kha District, Ratchaburi Province.

Keywords: Spectacular Dance, Creative Tourism, Ethnic Culture

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้หันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ อันเนื่องมาจากประเทศไทย มีความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติที่สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นเอกลักษณ์ (พจนา บุญคุ้ม, 2550, น.23) โดยในปัจจุบันนักท่องเที่ยวพากันเข้ามาหาแหล่งเรียนรู้ที่สามารถท่องเที่ยวไปในตัวได้ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่สอดแทรกกิจกรรม ความรู้ เพื่อดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยแบ่งภูมิภาคตามราชบัณฑิตยสถาน ประกอบไปด้วย 5 จังหวัด ประกอบไปด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดตาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็น 5 จังหวัดที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว และหลากหลายในเรื่องของชาติพันธุ์ อย่างจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ เป็นลักษณะเด่นของจังหวัด กลุ่มชนเหล่านี้มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและประเพณีที่แต่ละชาติพันธุ์ยังคงยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ชาติพันธุ์เหล่านี้ ได้แก่ ชาวไทยพื้นถิ่นภาคกลาง ชาวไทยจีน ชาวไทยยวน ชาวไทยมอญ ชาวไทยกะเหรี่ยง ชาวไทยลาวโซ่ง ชาวไทยลาวเวียง และชาวไทยเขมรลาวเดิม อย่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณทิศตะวันออกของทิเบต ต่อมาได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศจีน พม่า และเข้าประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวกะเหรี่ยงในเมืองราชบุรีได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนใกล้เทือกเขาตะนาวศรีสันนิษฐานว่าอพยพเคลื่อนย้ายข้ามเทือกเขาตะนาวศรี เขาชายแดนไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556, น.9) ตั้งที่อยู่อาศัยในพื้นที่ลุ่มน้ำภาชีบ้านบ่อ เขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา ตำบลตะนาวศรี ตำบลบ้านบึง ตำบลบ้านคา ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ (ปรุงศรี วลลิโกดม และคณะ, 2543, น.19) มีประเพณีศิลปวัฒนธรรมที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา มีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี จิตวิญญาณ มีการบูชาตนไม้ใหญ่ และประเพณีที่น่ายกย่อง เป็นประเพณีที่หล่อหลอมคนในพื้นที่ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างประเพณี “กินข้าวท่อ”

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นบริเวณที่มีมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย มีทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ มีสถานที่ที่สามารถพัฒนาระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น สำนักสงฆ์พุน้ำร้อน ที่มีอุโบสถสีขาวกรุด้วยเปลือกหอยทะเลสีขาวทั้งหลัง อ่างเก็บน้ำห้วยท่าเคย มีบ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติที่สามารถแช่อาบผ่อนคลายเพื่อสุขภาพภายในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ไปตามกระแสผู้บริโภค เพิ่มช่องทาง เพิ่มตัวเลือก ให้นักท่องเที่ยวได้ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งในชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงอยู่เรื่อยมา จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ล้วนเป็นทุนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตกที่มีในพื้นที่บ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และคาดการณ์ในอนาคตได้ว่า มีแนวทางสามารถที่จะส่งเสริมพื้นที่ให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยกำลังคนของชุมชนเอง

ในบทความวิจัยเรื่อง รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาบริบท ทุนฐานทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ศิลปะ

และวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้กับทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม นำมาสู่การพัฒนาสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้การแสดงทางนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงเป็นตัวขับเคลื่อนให้เป็นจุดสนใจ สามารถดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาท่องเที่ยว โดยการนำศิลปะ ผลิตภัณฑ์ วัฒนธรรม ประเพณี มาออกแบบสร้างสรรค์พัฒนา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ว่า การต่อยอด จากฐานทุนทางด้านสังคม และวัฒนธรรมเดิม การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าการท่องเที่ยวนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทย และการหาจุดต่าง สร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งแปลกใหม่ เพื่อยกระดับทุนวัฒนธรรมในชุมชน ให้สามารถขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์หลากหลายด้านจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดการท่องเที่ยว ต้องมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาตอบสนองความต้องการ และมีการสื่อสารการตลาด ประชาสัมพันธ์โดยชุมชนมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบนาฏลีลาการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อจัดทำรูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏลีลาการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก

การบททวนวรรณกรรม

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถทบทวนวรรณกรรมได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้นำทุนทางวิถีวัฒนธรรมและธรรมชาติมาสร้างโอกาสให้กับผู้มาเยือน ในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มาเยือน และเป็นการท่องเที่ยวแบบไม่แยกส่วนระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน (Richards and Raymond, 2000) ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้นำทุนทางวิถีวัฒนธรรมและธรรมชาติมาสร้างโอกาสให้กับผู้มาเยือน
2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการจัดการท่องเที่ยวการวางแผนในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ยึดความสมดุลทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชนเป็นหลัก (กุลธิดา สามะพุทธิ, 2540) นำเสนอซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) โดยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้ศึกษา ผู้วิจัยนำแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนทั้งด้านการรักษาสีงแวดล้อม อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมกับการกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนและผลประโยชน์ของชุมชน โดยผู้วิจัยนำองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้ศึกษามี 4 ด้าน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ในลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว (พจนา สวนศรี, 2546) มาใช้ในการออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน
4. กลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาชาติพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต มีความแตกต่างด้านต่าง ๆ และมีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560,

น.6-7) นำมาสู่การออกแบบกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการส่งเสริมอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

5. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี ศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (จุฬิ บุญเลิศ, 2535, น.6; อ้างถึงในดำรงพล อินทร์จันทร์, 2562, น.78) ผู้วิจัยนำข้อมูล บริบทที่ได้จากการทบทวนมาเป็นแนวทางในการกำหนด การสร้างรูปแบบ องค์ประกอบภายในกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ

6. แนวคิดทฤษฎีนาฏยอลังการ นาฏยอลังการ หมายถึง การประดับตกแต่งให้นาฏยศิลป์มีความงดงามด้วยฉาก เครื่องแต่งกาย แสงสี และเทคนิคพิเศษ เพื่อให้การแสดงมีความอลังการหรือตระการตา องค์ประกอบของนาฏยอลังการ จะปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของการแสดง ดังที่ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องนาฏยอลังการ ไว้ในหนังสือ หลักการแสดง นาฏยศิลป์ปริทรรศน์ องค์ความรู้การสร้างงานนาฏยอลังการ ประกอบไปด้วย 1) เครื่องแต่งกาย 2) ฉากเวที 3) อุปกรณ์การแสดง 4) แสง สี เสียง 5) เทคนิคพิเศษ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ผู้วิจัยนำรูปแบบการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบนาฏยอลังการ มาจัดการแสดงเพื่อยกระดับการท่องเที่ยว

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการ และการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูล และผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมประกอบไปด้วย ภูริวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ (2561) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา นฤมล อรุโณทัย และคณะ (2564) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานของวัฒนธรรมแห่งการอนุรักษ์” เป็นงานวิจัยที่พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และธารณี นวนิสัน และสุขุม คงดิษฐ์ (2561) งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการบูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวจากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสร้างสรรค์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นงานวิจัยที่มีกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ วิจัยเชิงปริมาณ วิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สรุปการทบทวนวรรณกรรมที่นำมาใช้ในบทความวิจัยเรื่อง รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เกี่ยวข้องกับนาฏยอลังการ คือ การการออกแบบ การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ เป็นแหล่งรวมรูปแบบขององค์ประกอบของการแสดงนาฏยศิลป์ สามารถสื่อความหมาย อารมณ์ความรู้สึก เรื่องราวที่ผู้สร้างสรรค์ตั้งใจสื่อสารออกไปผ่านรูปแบบของการแสดงนาฏยอลังการ โดยการศึกษา งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี พบว่า กะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนใกล้เทือกเขาตะนาวศรี มีผู้สันนิษฐานว่ากะเหรี่ยงกลุ่มราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ น่าจะอพยพโยกย้ายมาจากเมืองทวายในพม่า ในพื้นที่ที่มีการดำรงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างประเพณี กินข้อห่อกะเหรี่ยงโผล่ง จะทำพิธีกินข้าวใหม่ในครอบครัว แล้วแต่ช่วงเวลาแต่ละครอบครัวจะเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ได้ ซึ่งไม่พร้อมกัน แต่ในปัจจุบัน ชุมชนกะเหรี่ยงบางกะมา อยากให้ลูกหลานได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในการกินข้าวใหม่ รวมถึงอยากให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกันมากขึ้น จึงจัดพิธีกินข้าวใหม่ในชุมชน ทุกคนต่างนำข้าวใหม่และผลผลิตแรกในไร่หมุนเวียนมาร่วมกัน ช่วยกันจัดงานขึ้นมา ถือเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้สนใจต่างวัฒนธรรม ต่างชุมชน มาร่วมกินข้าวใหม่ด้วยกัน ในประเพณีจะมีการรวมตัวกันจัดพิธีกรรมแบบเรียบง่าย เน้นการสืบสานประเพณีให้คงอยู่

นอกจากนี้ ในงานวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งศึกษาแนวคิดการสร้างแบรนด์แหล่งท่องเที่ยว และนำมาประยุกต์แนวทางการสร้างตราสินค้าเชิงวัฒนธรรม สร้างชื่อเสียงให้แก่แหล่งท่องเที่ยว โดยการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน ส่งเสริมชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์ สุขภาวะ และด้านสื่อเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมกับการกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนและผลประโยชน์ของชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 10 คน ภาคเอกชนและพันธมิตรทางการตลาด จำนวน 5 คน เช่น สถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการ หน่วยงานที่ให้บริการให้นักท่องเที่ยว และชาวบ้านในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน รวมจำนวนทั้งหมด 35 คน

1.2 นักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน ที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความต้องการ และพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการเข้าเที่ยวในชุมชน ที่จัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์ชุมชน/ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย แผนพัฒนารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนฯ และแบบประเมินผลกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการ และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ชุมชน แบบประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) บริบท ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการ

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ประกอบไปด้วย ดังนี้

1.1 บริบทชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี คือ ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จากการลงพื้นที่ไปศึกษาบริบททรัพยากรที่มีในพื้นที่พบว่า บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีทั้ง บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง ตั้งอยู่ที่บ้านพุน้ำร้อน หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อยู่ในเขต อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำภาชี เป็นบ่อน้ำร้อนเพื่อสุขภาพเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 เมตร ความร้อนประมาณ 45 องศา

เซลเซียส เป็นแหล่งท่องเที่ยวการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ และสถานที่กางเต็นท์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากบ่อน้ำพุร้อนโป่งกระติง ภายในชุมชนยังมีอ่างเก็บน้ำห้วยท่าเคย เป็นอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นอ่างเก็บน้ำแบบเขื่อนดิน โอบล้อมด้วยภูเขา ทิวทัศน์ที่สวยงาม ในช่วงเย็นพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า แสงกระทบน้ำสวยงาม บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำมีร้านอาหาร และรีสอร์ตให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังมีสถานที่ ที่เปรียบเสมือนที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นสถานที่รวมตัวของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์ใด คือ สำนักสงฆ์พุน้ำร้อนตั้งอยู่บนเนินเขาริมอ่างเก็บน้ำห้วยท่าเคย ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ที่มีโบสถ์สีขาวกรุด้วยเปลือกหอยทะเลสีขาวทั้งหลัง ทุกรายละเอียดมีการตกแต่งสวยงาม และที่นี่เป็นจุดชมวิวอ่างเก็บน้ำท่าเคยที่ดีที่อยู่อีกจุดหนึ่ง

1.2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง คือ ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอสวนผึ้ง มีอาณาเขตติดกับสหภาพพม่า มีประชากรหลายชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งไทยพุทธ ไทยชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย อย่างชุมชนบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ และยังคงดำรงซึ่งไว้ด้วยวัฒนธรรมอันงดงาม เห็นได้เด่นชัดคือเครื่องแต่งกาย กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่พบมากที่สุดในพื้นที่ จากการลงพื้นที่ไปสำรวจ สอบถาม เก็บข้อมูลวิจัย พบว่า เป็นกลุ่มชาวกะเหรี่ยงโปว์ เรียกตัวเองว่า โผล่ว ชาวกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่ยังนิยมทอผ้าด้วยมือ จะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าสวมเสื้อสีน้ำเงินเข้ม หรือ สีน้ำตาลไหม้ ปักทั้งผืน และจะสวมผ้าซิ่นสีแดง ปักลวดลายอย่างสวยงาม ซึ่งลายทอนี้จะถ่ายทอดต่อกันไปโดยการบอกเล่าจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งหนึ่งที่บอกได้ถึงทักษะความสามารถของผู้ทอ ในปัจจุบันการสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่า นิยมใส่เพื่อไปร่วมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ แต่ก็ยังมีกลุ่มกะเหรี่ยงจำนวนไม่น้อยที่ยังสวมใส่อยู่

รูปภาพที่ 1 วัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ จังหวัดราชบุรี (ที่มา: วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์, 2566)

กะเหรี่ยงโปว์ จังหวัดราชบุรี มีประเพณีและวัฒนธรรมมากมาย จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูล และร่วมกิจกรรมประเพณีภายในพื้นที่ ซึ่งเป็นประเพณีที่ยังคงสืบสานต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน คือ ประเพณีงานบุญข้าวใหม่ ซึ่งนิยมทำกันช่วงเก็บเกี่ยวข้าว และกำลังจะหว่านข้าวชุดใหม่ มีประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวกับข้าว โดยมีรูปแบบการจัดงานในรูปแบบนาฏยอลังการ โดยชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) พื้นที่และรูปแบบการจัดงาน จัดงานบุญข้าวใหม่โดยใช้สถานที่บริเวณลานหมู่บ้าน ชุมชนบางกะมา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ภายในงานมีการจัดแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน มีลานการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ มีพื้นที่ให้ผู้เข้าชมได้ถ่ายรูป และพักผ่อนหย่อนใจ

2) การสวดมนต์เย็น ภายในงานจะมีการทำบุญ รับพระสวดมนต์เย็น โดยคนในชุมชน และผู้คนระแวกใกล้เคียง จะเดินทางมาร่วมฟังพระสวดมนต์ตอนเย็น

3) กิจกรรมการจุดไฟกองข้าว กิจกรรมการจุดไฟกองข้าว เพื่อความเป็นสิริมงคล ก่อนเริ่มจะมีการเดินขบวนแห่สิ่งของเครื่องใช้รอบกองข้าวที่ได้จัดเตรียมไว้ และนำมาประดับกองข้าวให้สวยงาม เมื่อแสดงอาทิตย์ดับลง จะมีการจุดเทียนไฟรอบกองข้าว

4) กิจกรรมการแสดงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ จังหวัดราชบุรี การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหลายคนอาจรู้จักหรือเคยได้รับชม การละเล่น หรือการแสดงรำตง” ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จัดเป็นการแสดงที่ปรากฏมานานกว่า 200 ปี ในอดีตนิยมแสดงกันอย่างแพร่หลาย แต่ปัจจุบันกลับปรากฏเฉพาะในงานพิธีกรรมสำคัญซึ่งเป็นงานประจำปีของชนเผ่าเท่านั้น แต่การจัดการแสดงภายในงานประเพณีบุญข้าวใหม่ ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมในครั้งนี้เป็นการแสดงจากเด็กและเยาวชนลูกหลานชาวกระเหรี่ยง โดยเพลงการแสดงนำเสนอ เนื้อร้องภาษากระเหรี่ยงสื่อถึงความน่ารักของเด็ก

2. การจัดทำรูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาดในภูมิภาคตะวันตก ประกอบไปด้วย ดังนี้

2.1 การจัดทำแผนพัฒนารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566 คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ประกอบการเอกชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และคณะอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (คณะผู้วิจัย) จำนวน 15 คน ร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ และโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ เพื่อบูรณาการกับแผนของส่วนราชการของจังหวัด และมีมติร่วมกันให้กำหนดเป็นร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมประชาคมการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านพุน้ำร้อนในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ณ ศาลาประชาคมหมู่บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 67 คน ที่ประชุมได้ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านพุน้ำร้อน ประจำปี พ.ศ.2566–2570 โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ใน 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านการท่องเที่ยวโลว์คาร์บอน 2) ด้านสังคม และคุณภาพชีวิต 3) ด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

2.2 จัดอบรมกิจกรรมอีเวนท์โดยชุมชนนาฏยอลังการ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 29–30 กรกฎาคม 2566 ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านจำหน่ายสินค้า เกษตรกร และผู้ที่สนใจเข้าร่วม จำนวน 20 คน โดยเชิญวิทยากร นายบุญชม แก้วมา และทีมวิทยากร บรรยายในหัวข้อกระบวนการจัดทำร้านอาหารและเครื่องดื่ม การตกแต่งอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และการให้บริการของพนักงานบริการ ด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม และยกระดับการตกแต่งในรูปแบบ fusion

2.3 ด้านสุขภาวะ มีการจัดอบรมกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังมีการฝึกทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และมาตรการป้องกันโรคต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ใช้การสร้างเครือข่ายคณะกรรมการในชุมชน ขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดชุมชนสุขภาวะ

2.4 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ทีมผู้วิจัยได้มีการออกแบบร่างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาจากสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม เพิ่มมูลค่าและความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 2 อบรมกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการด้านอาหารพื้นถิ่น (ที่มา: ศิริยุญา อารยะจารุ, 2566)

2.5 ด้านสื่อสารการตลาด มีการจัดอบรมฝึกปฏิบัติทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับเยาวชนในชุมชน อีกทั้งยังผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

2.6 ด้านการแสดง มีการออกแบบการแสดงชุดใหม่ร่วมกับคนในชุมชน และยังทำข้อตกลงความร่วมมือในการขับเคลื่อนศิลปะการแสดงของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกัน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรีที่ได้จากกระบวนการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เกิดเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมอีเว้นท์โดยชุมชนนาฏยอลังการกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2566 ณ สำนักสงฆ์บ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ในงานบุญประเพณีกินข้าวห่อ โดยออกแบบกิจกรรมเป็นฐานให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ร้านค้าของชุมชน และพิธีกรรมการผูกข้อมือ และกินข้าวห่อประกอบไปด้วย ดังนี้

- 1) โซนจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี
- 2) ฐานการเรียนรู้วิถีชีวิตการทอผ้าด้วยกี่ห้อมแบบโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี
- 3) ฐานการเรียนรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี
- 4) ร้านค้าจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน
- 5) ลานการละเล่นวัฒนธรรมโยนลูกสะบ้า
- 6) กิจกรรมการแสดงนาฏยอลังการ ชุด “ศัตธาแห่งพุน้ำร้อน” และการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมจาก โรงเรียน และกลุ่มคนในชุมชน

รูปแบบในการจัดงานบุญประเพณีกินข้าวห่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ เป็นความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านพุน้ำร้อน นำโดยนางสาววิพร คำขวัญ ผู้ใหญ่บ้านพุน้ำร้อน ร่วมกับอาจารย์ธนสิทธิ์ ชมจิต และคณะนักวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในการวางแผนและดำเนินการจัดงาน โดยการจัดงานบุญประเพณีกินข้าวห่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นผลของการศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การ

ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก มุ่งนำเสนอการจัดกิจกรรมที่นำเอาศิลปวัฒนธรรมด้านการแสดง มาเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งหมดภายในงาน โดยกิจกรรมหลักภายในงานจะมีการแสดงทางวัฒนธรรมหลากหลายชุด ซึ่งเป็นการทำความร่วมมือในการร่วมนำการแสดงมาสร้างความบันเทิงตลอดทั้งงาน

รูปภาพที่ 3 กิจกรรมการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี (ที่มา: ธนสิทธิ์ ชมชิด, 2566)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีทรัพยากรหลักทางธรรมชาติที่มีส่วนสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวเกรียงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ และนำพาศิลปวัฒนธรรมเข้ามายึดถือปฏิบัติกัน โดยในบทความเรื่องนี้ได้สรุปผลการวิจัยถึงประเพณีที่น่าสนใจใน นำมาสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหยิบยกประเพณีกินข้าวห่อ มาศึกษากระบวนการและออกแบบเป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบการจัดงานที่ได้มาตรฐาน มีลำดับขั้นพิธีการอย่างเป็นระบบ

2. เพื่อจัดทำรูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาดในภูมิภาคตะวันตก พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตกที่ได้จากงานวิจัย คือ ภายในงานจะประกอบไปด้วยนาฏยอลังการ เป็นการแสดงทางวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของเกรียง ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการออกแบบเสื้อ กระเป๋า จากผ้าทอของชาวเกรียงในชุมชน เครื่องประดับที่ทำงานเงินแท้ เป็นอาชีพช่างทำเงินของคนในชุมชน ด้านสุขภาวะ มีการจัดฝึกอบรมให้คนในชุมชนรู้จักและตระหนักถึงโรคภัยที่อาจเกิดการแพร่ระบาดได้ และวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เพื่อเป็นการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง และในด้านสื่อสารการตลาด มีการจัดฝึกอบรมการคิดเนื้อหาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชน วัด ร้านอาหาร ที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว งานประเพณี บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่คนในชุมชนมี เช่น เฟสบุ๊ก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. อภิปรายผลจากการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี นำแนวคิดทางวัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิต ประเพณีพื้นถิ่นนำมาสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการแสดงนาฏยอลังการ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ และสอดคล้องกับประวิทย์ ฤทธิบุญ (2565) ศึกษาารูปแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์จากมายาคติได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบการแสดง 2) การคัดเลือกนักแสดงจากลักษณะทางกายภาพและความสามารถในการแสดง 3) การออกแบบลีลาการเคลื่อนไหวโดยจินตนาการในการเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวของแมงกะพรุน 4) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง 5) การออกแบบเสียงและดนตรีไทยกับดนตรีสากลโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาผสม 6) การออกแบบเครื่องแต่งกายตามรูปแบบลักษณะของแมงกะพรุน 7) การออกแบบพื้นที่แสดงให้ความสัมพันธ์ของการออกแบบลีลาท่าการแปรแถว การใช้แสงสี และ 8) การออกแบบแสงสนับสนุนบรรยากาศของการแสดงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมีความสัมพันธ์กับความรู้สึก อารมณ์ และจินตนาการของผู้ชม

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 กล่าวได้ว่า บทความวิจัยเรื่องนี้ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทั้งบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความเชื่อและวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในพื้นที่มีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค การมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน จากการศึกษาข้อมูลพบว่าศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว มีความสอดคล้องกับมณฑลชาติ พูลเกิด (2552) ที่ว่าด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงระบบเพื่อความยั่งยืนโดยชุมชนด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยองค์ประกอบ ด้านความสามารถของชุมชน ด้านสิ่งจูงใจของชุมชน ด้านศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมในการลงทุน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมการดำเนินการจัดงาน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับสินธุ์ สโรบล (2546) ที่ได้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดทิศทางและรูปแบบของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน ทั้งที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต

กระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดฝึกอบรมและสัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและประชาชนในท้องถิ่น โดยเน้นการปฏิบัติ จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพักผ่อนหย่อนใจในการรับชมการแสดง มีการนำเสนอข้อมูล จัดนิทรรศการและสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เพื่อการเผยแพร่ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และส่งเสริม สอดคล้องกับทิพย์สุดา พุฒจร (2556) พบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมท่องเที่ยว ติดต่อประสานงานหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่าง เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และทรัพยากรทางธรรมชาติ อีกทั้งการจัดแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้การแสดงเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ เป็นที่นิยม และมากไปด้วยคุณค่าเพราะนำเสนอทั้งความรู้ และศิลปะวัฒนธรรม มากกว่าการท่องเที่ยวแบบทั่วไป สอดคล้องกับธารณี นวสันธิ์ และสุขุม คงดิษฐ์ (2561) ที่ว่าด้วยการบูรณาการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวจากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสร้างสรรค์ด้วยการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เข้าถึงเรื่องราวของบริบทชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากงานวิจัยคือ รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ที่เกิดจากระบบการจัดการท่องเที่ยว โดยการฝึกอบรมคนในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อม ออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ไม่ซ้ำกับแหล่งท่องเที่ยว หรือชุมชนอื่น ๆ ที่เคยมีอยู่เดิม ระชาสัมพันธ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวในรูปแบบการแสดง และยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เมื่อมีการแสดงเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความบันเทิง สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรนำการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากบริบท ทุนวัฒนธรรม งานช่างศิลป์ชุมชน ไปเป็นการแสดงประจำพื้นที่ (การแสดงพื้นบ้าน) หรือการแสดงประจำจังหวัด และบรรจุไว้ในแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ และวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมิติของการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน นอกจากนั้น ชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน สังคมของตนเองได้อย่างยั่งยืน”

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การสร้างรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านพุน้ำร้อน อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนด้วยศิลปะการแสดงภายใต้รูปแบบของนาฏยอลังการโดยนำบริบทชุมชนมาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งต่อไป นำแนวคิด และกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมครั้งนี้ ไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น บริบทอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของพื้นที่อื่น ๆ ในรูปแบบของนาฏยอลังการได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2560-2564*. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน.ฉบับที่ 4 *นํักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2566, จาก <https://www.anyflip.com/zzfck/pgqd/basic>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทยชุดภาคกลางและภาคตะวันออก ราชบุรี*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กุลธิดา สามะพุทธิ. (2540). *การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: ทางเลือกใหม่ของการเดินทาง*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ดำรงพล อินทร์จันทร์. (2562). *พลวัตชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงภาคตะวันตกของไทย ระยะที่ 1 พื้นที่ศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี*. ชุดโครงการศึกษาวิจัยพลวัตของชุมชนชาติพันธุ์เพื่อการสร้างแผนที่วัฒนธรรมมีชีวิต ปีที่ 1 (พ.ศ. 2562). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ทิพย์สุดา พุฒจรรย์. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธารณี นวสันธิ์ และสุชมัย คงดิษฐ์. (2561). *แนวทางการบูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวจากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การจัดการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสร้างสรรค์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รายงานผลการวิจัย). คณะศิลปศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา:

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- นฤมล อรุโณทัย และคณะ. (2564). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานของวัฒนธรรมแห่งการอนุรักษ์*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ปรั่งศรี วลลิโถม. (2543). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์
- ประวิทย์ ฤทธิบุญย์. (2565). ศึกษารูปแบบการสร้างสรรค่านาฏศิลป์จากมายาคติ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 16(2), 123-136.
- พจนา บุญคุ้ม. (2550). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จังหวัดนครปฐม*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2561). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย*. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 33(2), 331-366.
- มณฑาวดี พูลเกิด. (2552). *การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ล้วน สายยศ และคณะ. (2543). *หลักสูตรผลของการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก
- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและชุมชน*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วันดาเพรส.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์.ศ.ดร. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Richards, G. & Raymond, C. (2000). Creative Tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.